

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ / ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Обов'язкової освітньої компоненти

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛОГОПЕДІЇ ТА ЛОГОПСИХОЛОГІЇ

Галузь знань
Спеціальність
Спеціалізація
Освітня програма
Факультет

01 Освіта/Педагогіка
016 Спеціальна освіта
016.01 логопедія
Спеціальна освіта (Логопедія)
Соціально-психологічний

Укладачі:

кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології, логопедії та
інклюзивної освіти **Котлова Людмила**
асистент кафедри психології, логопедії та
інклюзивної освіти **Долінчук Ірина**

Розглянуто та схвалено

на засіданні кафедри психології, логопедії та
інклюзивної освіти

Протокол від « » _____ 2024 р. № __

Завідувач кафедри _____ **Людмила КОТЛОВА**

Житомир 2024

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Критерії оцінювання завдань на практичних заняттях	5
Методичні рекомендації до організації самостійної роботи	6
Практичне заняття № 1. Динаміка розвитку системи спеціальної освіти України	7
Практичне заняття № 2. Інноватика розвитку спеціальної освіти й логопедії	7
Практичне заняття № 3. Теоретичні засади логопсихології	8
Практичне заняття № 4. порушення психічного розвитку дітей	8
Практичне заняття № 5. Сутність та розвиток мовлення	9
Практичні заняття № 6-8. Особливості пізнавальної сфери при порушеннях мовлення	9
Практичні заняття № 9-10. Особливості особистості при порушеннях мовлення	10
Практичне заняття № 11-12. Особливості поведінки при порушеннях мовлення	11
Підсумковий модульний контроль	12
Вимоги до екзамену	14
Критерії оцінювання екзаменаційної роботи	16
Рекомендована література	17

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета вивчення освітньої компоненти: озброїти здобувачів системою знань про психологію осіб з особливими мовленнєвими потребами, науково-теоретичні засади логопедії та логопсихології, розкрити причини, механізми, особливості перебігу психічних процесів при порушеннях мовлення; визначити механізми психічного розвитку та адаптації осіб з порушеннями мовлення; виявити особливості пізнавальної та особистісної сфери при різних порушеннях мовлення; сприяти формуванню уявлень про зміст практичної роботи з людьми з порушеннями мовлення.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- ознайомити студентів з основними проблемами спеціальної освіти нашої країни та інших країн світу; інноватикою сучасної логопедії як науки;
- сформувавши у студентів відповідальне ставлення до ролі вчителя-логопеда;
- надати студентам наукові знання про сутність нових підходів та концепцій сучасної освіти та механізми розв'язання педагогічних проблем сучасної логопедичної практики;
- формування знань щодо закономірностей формування мовленнєвих умінь та навичок за умов типового та атипового розвитку;
- опанування вміннями визначати адекватні засоби психологічної допомоги та логопедичного впливу на осіб із розладами мовлення.

Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності

Змістовно освітня компонента спрямована на формування здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

ЗК 3. Здатність працювати в команді.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

СК 1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 6. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності, приймати рішення та продовжувати навчання та/або підвищення професійної кваліфікації відповідно до наявних потреб і запитів.

СК 10. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та/або освітні проекти у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 13. Здатність демонструвати та застосовувати знання психофізичних особливостей та особливостей організації процесу освіти дітей з порушеннями або недорозвитком мовлення.

Програмні результати

- ПР 1. Здійснювати аналіз еволюційних процесів у сфері освіти осіб з особливими освітніми потребами, обґрунтовувати власне бачення шляхів розв'язання наявних проблем.
- ПР 2. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, створення нових та удосконалення традиційних технологій викладання і супроводження та в ширших мультидисциплінарних контекстах.
- ПР 9. Вільно спілкуватись усно і письмово українською та іноземною мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.
- ПР 10. Відшукувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.
- ПР 13. Розробляти та реалізовувати заходи зі створення безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, забезпечувати його якість та ефективність освітнього процесу з урахуванням особливих освітніх потреб, можливостей та здібностей дітей.
- ПР 14. Створювати та реалізовувати наукові розробки та/або освітні проекти, спрямовані на підвищення якості організації освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗАВДАНЬ
НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ**

Оцінка	Вимоги до знань, умінь та навичок студентів. Досягнення програмних результатів навчання
Теоретичне питання (max – 50 балів)	
0-12 балів	Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
13-24 балів	Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки.
25-36 бали	Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
37-50 балів	Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
Практичне завдання (max – 50 балів)	
0-30 балів	відповідь має певні неточності, але в цілому представлена інформація достатньо вичерпна практичне завдання виконане без теоретичного обґрунтування власні приклади студента відсутні або недостатньо обґрунтовані
31-40 бали	відповідь повна і структурована виконання практичного завдання теоретично обґрунтоване відповідь містить власні приклади студента відповідь має вступну, основну частину та висновки список літератури правильно оформлений
41-50 балів	відповідь повна і структурована виконання практичного завдання теоретично обґрунтоване відповідь містить власні приклади студента відповідь має вступну, основну частину та висновки список літератури правильно оформлений вказано практичне значення та проаналізовано
Тестові завдання (max – 50 балів)	
5 балів	Правильна відповідь на тестове завдання.
0 балів	Неправильна відповідь на тестове завдання.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

за *Т.М. Майстренко*

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- виконання завдань для самостійної роботи;
- виконання індивідуальних завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до екзамену.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань теми практичного заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Підготовка до екзамену має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань до екзамену.
- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах).
- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять та виконання завдань до лабораторних занять.
- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

Примітка: якщо ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час проведення консультацій зазначений у графіку проведення консультацій викладачів кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Тема. Динаміка розвитку системи спеціальної освіти України

План:

1. Гуманістично-особистісний підхід до розвитку спеціальної освіти в Україні.
2. Умови навчання, які сприяють гуманістичному вихованню дитини з ООП, ТПМ.
3. Динаміка розвитку системи спеціальної освіти України.
4. Напрями оновлення спеціальної освіти в педагогічній системі України.
5. Сучасні підходи до розвитку спеціальної освіти й логопедії.

Основні поняття	<i>дитина з особливими освітніми потребами, тяжкі порушення мовлення, спеціальна освіта</i>
------------------------	---

Завдання для самостійної роботи	Підготувати презентацію «Спеціальна освіта в умовах незалежної України»
--	---

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ тест	50 балів
▪ завдання для самостійної роботи	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема. Інноватика розвитку спеціальної освіти й логопедії

План:

1. Інтегративний підхід до визначення змісту навчання дітей з особливими потребами, тяжкими порушеннями мовлення.
2. Діяльнісний підхід до організації освітнього процесу.
3. Рефлексивний підхід до навчання як умова саморозвитку педагогів спеціальної освіти.
4. Технологічний підхід як стратегія організації освітнього процесу дітей із ТПМ.
5. Компетентнісний підхід як основа переходу на нові показники якості спеціальної освіти, комплексної логокорекції.
6. Особистісно-орієнтоване навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку, тяжкими порушеннями мовлення в системі спеціальної освіти.
7. Дидактичне забезпечення навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення в системі спеціальної освіти.

Основні поняття	<i>освітній процес, інтегративний підхід, діяльнісний підхід, технологічний підхід, компетентнісний підхід</i>
------------------------	--

Групова робота	У вигляді схем описати вимоги до розробки дидактичного забезпечення навчання дітей із різними порушеннями мовлення
-----------------------	--

Завдання для самостійної роботи	У вигляді таблиці представити переваги і можливості особистісно-орієнтованого навчання дітей із ТПМ у порівнянні з традиційним навчанням.
--	---

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ участь в груповій роботі	50 балів
▪ завдання для самостійної роботи	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема. Теоретичні засади логопсихології

План:

1. Предмет та об'єкт логопсихології як галузі психологічної науки.
2. Співвідношення логопсихології з суміжними дисциплінами: логопедією, нейропсихологією, патопсихологією, клінічною психологією, неврологією, диференційною психологією та іншими.
3. Місце логопсихології у структурі спеціальної психології.
4. Наукові, практичні та методологічні передумови виділення логопсихології в самостійну галузь психологічного знання.
5. Завдання та принципи логопсихології.
6. Історичні аспекти становлення логопсихології.
7. Основні концепції логопсихології.

Основні поняття	<i>логопсихологія, об'єкт логопсихології, предмет логопсихології, логопедія, нейропсихологія, патопсихологія, клінічна психологія, неврологія, диференційна психологія</i>
------------------------	--

Завдання для самостійної роботи	Створити схему міждисциплінарних зв'язків логопсихології.
--	---

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ тест	50 балів
▪ завдання для самостійної роботи	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема. Порушення психічного розвитку дітей

План:

1. Сутність поняття розвитку. Загальні закономірності розвитку особистості в онтогенезі.
2. Поняття дизонтогенезу, його типи.
3. Механізми подолання дизонтогенезу.
4. Сутність феномену порушення розвитку. Структура порушення розвитку.
5. Депривація, як причина та наслідок порушення розвитку.

Основні поняття	<i>Розвиток, дизонтогенез, ретрадація, пошкоджений розвиток, асинхронний розвиток, дефіцитарний розвиток, дисфункції дозрівання, акселерація, загальний психічний недорозвиток, затриманий психічний розвиток,</i>
------------------------	--

<i>ушкоджений психічний розвиток, викривлений психічний розвиток, дисгармонійний психічний розвиток, депривація</i>

Завдання для самостійної роботи	Навести приклади до кожного типу дизонтогенезу
--	--

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ тест	50 балів
▪ завдання для самостійної роботи	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема. Сутність та розвиток мовлення

План:

1. Порівняльна характеристика мови та мовлення.
2. Функції та види мовлення.
3. порушення мовлення, класифікації порушень мовлення.
4. Методи діагностики порушень мовлення.

Основні поняття	<i>мова, мовлення, функції мовлення, види мовлення, потреба у спілкуванні, методи діагностики</i>
------------------------	---

Групова робота	1.У вигляді таблиць представте основні етапи розвитку мовлення у співвідношенні із віковими періодами розвитку особистості. 2.Розробіть схему протоколу спостереження за дитиною дошкільного віку з порушенням мовлення.
Завдання для самостійної роботи	1.У вигляді буклета запропонуйте заходи з профілактики порушень мовлення. 2.Окресліть вимоги до підбору діагностичного інструментарію дітей з порушеннями мовлення.

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ участь в груповій роботі	50 балів
▪ завдання для самостійної роботи	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 6-8

Тема. Особливості пізнавальної сфери при порушеннях мовлення

План:

1. Загальна характеристика пізнавальних психічних процесів.
2. Загальна характеристика сприймання: види, характеристики, властивості. Зв'язок сприймання з мовленням. Особливості сприймання при порушеннях мовлення.
3. Загальна характеристика уваги. Особливості уваги при порушеннях мовлення.
4. Загальна характеристика пам'яті. Особливості пам'яті при порушеннях мовлення.
5. Основні аспекти мислення. Особливості мисленнєвої діяльності при порушеннях мовлення.

6. Особливості уяви та її специфіка при порушеннях мовлення.

Основні поняття	<i>пізнавальна сфера, психічні явища ,пізнавальні психічні процеси: відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, увага, уява</i>
------------------------	--

Групова робота	<p>1.Підібрати методичні прийоми та необхідні матеріали для діагностики та розвитку мисленнєвих операцій (аналізу-синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення, класифікації) у дітей із порушеннями мовлення.</p> <p>2.Розробити буклет «Пізнавальна сфера дітей з ..(нозологія за вибором)»</p> <p>3.Здійснити діагностику двох пізнавальних процесів (сприймання /відчуття/пам'яті/ мислення/ уяви /уваги) за обраною на вибір методикою, однієї дитини, що має порушення мовлення. Результати представити у вигляді короткого звіту та надати рекомендації батькам щодо корекції досліджуваного явища (сприймання /пам'яті/ мислення/ уяви /уваги) за схемою:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ім'я дитини, вік, особливості наявного мовленнєвого порушення. – Характеристика методу діагностики (наприклад, методика для визначення рівня розвитку зорової пам'яті «Запам'ятай і назви предмети» та методика для визначення рівня розвитку словесно-логічного мислення «Назви зайве слово»). – Висновки (результати пов'язати із наявним мовленнєвим порушенням). – Рекомендації.
Завдання для самостійної роботи	<p>Підготуйте коротке інформаційне повідомлення за темою на вибір:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● «Особливості мимовільної пам'яті у дітей з ТПМ» ● «Особливості довільного запам'ятовування притаманні дошкільникам із порушеннями мовлення» ● «Тактильне сприймання у дітей з дизартрією/ алалією»

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ участь в груповій роботі	50 балів
▪ завдання для самостійної роботи	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 9-10

Тема. Особливості особистості при порушеннях мовлення

План:

1. Сутність поняття особистість. Формування особистості в онтогенезі.
2. Роль соціальних факторів у розвитку особистості дитини з порушеннями мовлення.
3. Особливості самосвідомості при порушеннях мовлення.
4. Особливості самооцінки дітей при порушеннях мовлення.
5. Особливості мотиваційної сфери дітей з порушеннями мовлення.
6. Особливості ціннісних орієнтацій при порушеннях мовлення.
7. Емоційно-вольова сфера дітей з порушеннями мовлення.

Основні поняття	<i>особистість, конфліктна поведінка, відсторонена поведінка, пасивна поведінка, самосвідомість, самооцінка, мотиваційна сфера, рівень домагань, ціннісні орієнтації, фіксація на порушенні, воля, вольові дії, вольове зусилля, емоції</i>
------------------------	---

Групова робота	<ol style="list-style-type: none"> Охарактеризуйте особливості формування особистості дітей з порушеннями мовлення (мотиваційна сфера, особливості самооцінки, темперамент і характер). Розробити пам'ятку «Особливості емоційно-вольової сфери у дітей з ... (нозологія за вибором)» Створіть банк методик для дослідження емоційно-вольової сфери у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.
Завдання для самостійної роботи	<ol style="list-style-type: none"> Визначте чинники, що негативно впливають на емоційно-вольову сферу при заїканні. Проілюструйте прикладами виконання дітьми із порушеннями мовлення різних за складністю пізнавальних завдань. Які особливості самоконтролю та саморегуляції можна простежити упродовж виконання цих завдань?

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ участь в груповій роботі	50 балів
▪ завдання для самостійної роботи	додаткові 10 балів

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 11-12

Тема. Особливості поведінки при порушеннях мовлення

План:

- Особливості ігрової діяльності дошкільників з порушеннями мовлення.
- Навчальна діяльність дітей із ТПМ.
- Особливості спілкування дітей з порушеннями мовлення із однолітками.
- Основи ефективного педагогічного спілкування з дітьми з ООП.
- Взаємостосунки у родині, де виховуються діти з ТПМ.

Основні поняття	<i>ігрова діяльність, навчальна діяльність, міжособистісне спілкування, поведінка</i>
------------------------	---

Групова робота	<ol style="list-style-type: none"> Здійсніть порівняльний аналіз особливостей міжособистісних взаємин при різних видах мовленнєвих порушень в період старшого дошкільного, молодшого шкільного віку та підліткового віку. Розробити дистанційне заняття з дитиною з ТМП (нозологія за вибором)
Завдання для самостійної роботи	Підготувати коротке інформаційне повідомлення «Адаптивна та неадаптивна поведінка дітей з порушеннями мовлення»

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	50 балів
▪ участь в груповій роботі	50 балів
▪ завдання для самостійної роботи	додаткові 10 балів

ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий модульний контроль проводиться на останньому аудиторному навчальному занятті модуля. Підсумкова модульна контрольна робота складається з трьох видів завдань:

Тести (50 балів);

Теоретичне питання (20 балів)

1. Гуманістично-особистісний підхід до розвитку спеціальної освіти в Україні.
2. Умови навчання, які сприяють гуманістичному вихованню дитини з ООП, ТПМ.
3. Динаміка розвитку системи спеціальної освіти України.
4. Напрями оновлення спеціальної освіти в педагогічній системі України.
5. Сучасні підходи до розвитку спеціальної освіти й логопедії.
6. Інтегративний підхід до визначення змісту навчання дітей з особливими потребами, тяжкими порушеннями мовлення.
7. Діяльнісний підхід до організації освітнього процесу.
8. Рефлексивний підхід до навчання як умова саморозвитку педагогів спеціальної освіти.
9. Технологічний підхід як стратегія організації освітнього процесу дітей із ТПМ.
10. Компетентнісний підхід як основа переходу на нові показники якості спеціальної освіти, комплексної логокорекції.
11. Особистісно-орієнтоване навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку, тяжкими порушеннями мовлення в системі спеціальної освіти.
12. Дидактичне забезпечення навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення в системі спеціальної освіти.
13. Предмет та об'єкт логопсихології як галузі психологічної науки.
14. Співвідношення логопсихології з суміжними дисциплінами: логопедією, нейропсихологією, патопсихологією, клінічною психологією, неврологією, диференційною психологією та іншими.
15. Місце логопсихології у структурі спеціальної психології.
16. Наукові, практичні та методологічні передумови виділення логопсихології в самостійну галузь психологічного знання.
17. Завдання та принципи логопсихології.
18. Історичні аспекти становлення логопсихології.
19. Основні концепції логопсихології.
20. Сутність поняття розвитку. Загальні закономірності розвитку особистості в онтогенезі.
21. Поняття дизонтогенезу, його типи.
22. Механізми подолання дизонтогенезу.
23. Сутність феномену порушення розвитку. Структура порушення розвитку.
24. Депривація, як причина та наслідок порушення розвитку.
25. Порівняльна характеристика мови та мовлення.
26. Функції та види мовлення.
27. Порушення мовлення, класифікації порушень мовлення.
28. Методи діагностики порушень мовлення.
29. Загальна характеристика пізнавальних психічних процесів.
30. Загальна характеристика сприймання: види, характеристики, властивості. Зв'язок сприймання з мовленням. Особливості сприймання при порушеннях мовлення.
31. Загальна характеристика уваги. Особливості уваги при порушеннях мовлення.
32. Загальна характеристика пам'яті. Особливості пам'яті при порушеннях мовлення.

33. Основні аспекти мислення. Особливості мисленнєвої діяльності при порушеннях мовлення.
34. Особливості уяви та її специфіка при порушеннях мовлення.
35. Сутність поняття особистість. Формування особистості в онтогенезі.
36. Роль соціальних факторів у розвитку особистості дитини з порушеннями мовлення.
37. Особливості самосвідомості при порушеннях мовлення.
38. Особливості самооцінки дітей при порушеннях мовлення.
39. Особливості мотиваційної сфери дітей з порушеннями мовлення.
40. Особливості ціннісних орієнтацій при порушеннях мовлення.
41. Емоційно-вольова сфера дітей з порушеннями мовлення.
42. Особливості ігрової діяльності дошкільників з порушеннями мовлення.
43. Навчальна діяльність дітей із ТПМ.
44. Особливості спілкування дітей з порушеннями мовлення із однолітками.
45. Основи ефективного педагогічного спілкування з дітьми з ООП.
46. Взаємостосунки у родині, де виховуються діти з ТПМ

Примітка: Тестові та теоретичні питання на контрольній роботі будуть лише ті, які були у планах практичних занять

Практичне завдання (30 балів).

*

ВИМОГИ ДО ЕКЗАМЕНУ

ЕКЗАМЕН

Оскільки формою підсумкового контролю освітньої компоненти є екзамен, то здобувачі вищої освіти в яких підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) за семестр становить 60 і більше балів, мають право не складати екзамен. У такому разі підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) = Екзаменаційній оцінці (ЕО) = Підсумковій оцінці (ПО).

$$ПОМ=ЕО=ПО$$

У випадку складання екзамену підсумкова оцінка (ПО) визначається як середнє арифметичне балів підсумкової оцінки з вивчених модулів (ПОМ) та екзаменаційної оцінки (ЕО).

$$ПО=(ПОМ+ЕО)/2$$

Структура екзаменаційного білета

Екзаменаційний білет включає три види завдань.

I. Тестове завдання (максимальна кількість балів - 20).

II. Теоретичне питання (максимальна кількість балів - 30).

1. Гуманістично-особистісний підхід до розвитку спеціальної освіти в Україні.
2. Умови навчання, які сприяють гуманістичному вихованню дитини з ООП, ТПМ.
3. Динаміка розвитку системи спеціальної освіти України.
4. Напрями оновлення спеціальної освіти в педагогічній системі України.
5. Сучасні підходи до розвитку спеціальної освіти й логопедії.
6. Інтегративний підхід до визначення змісту навчання дітей з особливими потребами, тяжкими порушеннями мовлення.
7. Діяльнісний підхід до організації освітнього процесу.
8. Рефлексивний підхід до навчання як умова саморозвитку педагогів спеціальної освіти.
9. Технологічний підхід як стратегія організації освітнього процесу дітей із ТПМ.
10. Компетентнісний підхід як основа переходу на нові показники якості спеціальної освіти, комплексної логокорекції.
11. Особистісно-орієнтоване навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку, тяжкими порушеннями мовлення в системі спеціальної освіти.
12. Дидактичне забезпечення навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення в системі спеціальної освіти.
13. Предмет та об'єкт логопсихології як галузі психологічної науки.
14. Співвідношення логопсихології з суміжними дисциплінами: логопедією, нейропсихологією, патопсихологією, клінічною психологією, неврологією, диференційною психологією та іншими.
15. Місце логопсихології у структурі спеціальної психології.
16. Наукові, практичні та методологічні передумови виділення логопсихології в самостійну галузь психологічного знання.
17. Завдання та принципи логопсихології.
18. Історичні аспекти становлення логопсихології.
19. Основні концепції логопсихології.
20. Сутність поняття розвитку. Загальні закономірності розвитку особистості в онтогенезі.
21. Поняття дизонтогенезу, його типи.
22. Механізми подолання дизонтогенезу.
23. Сутність феномену порушення розвитку. Структура порушення розвитку.
24. Депривація, як причина та наслідок порушення розвитку.
25. Порівняльна характеристика мови та мовлення.
26. Функції та види мовлення.
27. Порушення мовлення, класифікації порушень мовлення.

28. Методи діагностики порушень мовлення.
29. Загальна характеристика пізнавальних психічних процесів.
30. Загальна характеристика сприймання: види, характеристики, властивості. Зв'язок сприймання з мовленням. Особливості сприймання при порушеннях мовлення.
31. Загальна характеристика уваги. Особливості уваги при порушеннях мовлення.
32. Загальна характеристика пам'яті. Особливості пам'яті при порушеннях мовлення.
33. Основні аспекти мислення. Особливості мисленнєвої діяльності при порушеннях мовлення.
34. Особливості уяви та її специфіка при порушеннях мовлення.
35. Сутність поняття особистість. Формування особистості в онтогенезі.
36. Роль соціальних факторів у розвитку особистості дитини з порушеннями мовлення.
37. Особливості самосвідомості при порушеннях мовлення.
38. Особливості самооцінки дітей при порушеннях мовлення.
39. Особливості мотиваційної сфери дітей з порушеннями мовлення.
40. Особливості ціннісних орієнтацій при порушеннях мовлення.
41. Емоційно-вольова сфера дітей з порушеннями мовлення.
42. Особливості ігрової діяльності дошкільників з порушеннями мовлення.
43. Навчальна діяльність дітей із ТПМ.
44. Особливості спілкування дітей з порушеннями мовлення із однолітками.
45. Основи ефективного педагогічного спілкування з дітьми з ООП.
46. Взаємостосунки у родині, де виховуються діти з ТПМ.

III. Практичне (виконується на екзамені). Максимальна кількість балів – 50.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Вид завдання	Оцінка	Вимоги до знань та умінь здобувачів вищої освіти
Тестове	1 бал	Правильна відповідь на тестове завдання.
	0 балів	Неправильна відповідь на тестове завдання.
<i>Максимальна кількість балів</i>	20 балів	
Теоретичне	0-9 балів	Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
	10-16 балів	Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки.
	17-23 бали	Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
	24-30 балів	Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
<i>Максимальна кількість балів</i>	30 балів	
Практичне	50-46 балів	<ul style="list-style-type: none"> • відповідь повна і структурована • виконання практичного завдання теоретично обґрунтоване • відповідь містить власні приклади студента • відповідь має вступну, основну частину та висновки • список літератури правильно оформлений • вказано практичне значення та проаналізовано
	45-38 бали	<ul style="list-style-type: none"> • відповідь повна і структурована • виконання практичного завдання теоретично обґрунтоване • відповідь містить власні приклади студента • відповідь має вступну, основну частину та висновки • список літератури правильно оформлений
	30-37 балів	<ul style="list-style-type: none"> • відповідь має певні неточності, але в цілому представлена інформація достатньо вичерпна • практичне завдання виконане без теоретичного обґрунтування • власні приклади студента відсутні або недостатньо обґрунтовані
Максимальна кількість балів	50 балів	
Всього	100 балів	

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Hladush V., Bendíková S., Kovačova B., Čarnická M. Using a didactic tool with it-support for teaching geography in a special school in Slovakia. *Information Technologies and Learning Tools*. 2023. Vol 97, Iss. 5. P. 18-34. <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/38288>
2. Hladush V., Krška P., Hloba A. Pedagogical conditions for the development of diagnostic competence of future special education teacher. *AIP Conference Proceedings*. 2022. Vol. 2647, <https://aip.scitation.org/doi/abs/10.1063/5.0104567>
3. Базима Н. В., Качуровська О. Б., Коломієць Ю. В., Мартиненко, І.В. Дитина з труднощами в навчанні в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. За ред. І. В. Мартиненко, М. К. Шеремет. К. : ДІА. 2019. 148 с.
4. Гладких Н. В. Актуальні проблеми навчання та виховання дітей з комплексними порушеннями розвитку в Україні. *Науковий часопис імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць*. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. С. 52-57.
5. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс : навч.-метод. посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. 384 с.
6. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія. Підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 224 с.
7. Конопляста С. Ю., Сак. Т. В. Логопсихологія : навч. посіб. К. : Знання, 2010. 293 с.
8. Логопедія : підручник. За ред. М. К. Шеремет. Вид. 5-те. К: Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
9. Логопсихологія: курс лекцій : навч. посіб. 3-тє вид., виправл. і доповн. Мартиненко І. В. К: ДІА, 2019. 120 с.
10. Навчання дітей з порушенням інтелектуального розвитку в умовах інклюзивної світи: хрестоматія / за ред. В.І. бондаря, Ю.Д. Бойчука, В.В. Золотоверх. Харків : ФОП Бровін О.В. 2023. 284 с.
11. Неврологічні основи логопедії. За ред. Шеремет М. К., Боряк О. В. Суми: ФОП Цьома С. П., 2016. 252 с.
12. Пахомова Н. Г. Діагностика мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання в школі : навч.-метод. посіб. Вид. 2-ге, доповн. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2009.107 с.
13. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: навч. посіб./ За загальною редакцією В. І. Бондаря, В. М. Синьова. – Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2021, 428 с.

Додаткова:

1. Бондар В. І., Ільченко А. М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей з психофізичними порушеннями в системі М. Монтессорі : навчальний посібник. Полтава : РВВ ПДАА, 2009, 252 с.
2. Даниленко Л. І. Теоретичні аспекти освітньої інноватики //Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 3б. наук, праць. Вип. 5; ред. кол. Л. І. Даниленко (гол. ред.) та ін. К.: Логос, 2001. С 3-11.
3. Діти з особливими потребами в школі: Психолого-педагогічний супровід. Київ : Шк. світ, 2011. 128 с.
4. Ілляшенко Т. Д. Чому їм важко вчитися? Методичний посібник, присвячений питанням психолого-педагогічної допомоги молодшим школярам із труднощами у навчанні. Київ: «Видавництво «Початкова школа, 2003. 128 с.

5. Інклюзивна освіта: теорія та практика: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. Частина 2. 184 с.
6. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення : навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.
7. Левченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах. Вінниця: видавництво «Нова книга», 2002. 512 с.
8. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: науковометодичний збірник / за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупасової. Київ Чернівці: Букрек, 2017. 184 с.
9. Попова О. В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ столітті. Харків, 2001. 256 с.
10. Рібцун Ю. В. Дитячий апперцептивний тест у комплексній логопсиходіагностиці темпоритмічних розладів // Діти з особливими потребами: від рівних прав – до рівних можливостей (матеріали VII Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології). – К. : Симоненко О. І., 2021. – С. 155-159.
11. Рібцун Ю. В. До питання таксономії логопсиходіагностичних методів // Особлива дитина: навчання та виховання. – 2021. – № 2 (102). – С. 31-38
12. Рібцун Ю. В. Комунікативний компонент мовленнєвої діяльності у дітей: діагностичний комплекс : навч.-метод. посіб. для роботи з дітьми із порушеннями мовлення / І. М. Брушневська, Ю. В. Рібцун. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2020. – 124 с.
13. Рібцун Ю. В. Психолого-педагогічний супровід дітей із заїканням // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: А. В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Т. 2. – Вип. 79. – Запоріжжя : КПУ, 2021. – С. 72-76.
14. Рібцун Ю. В. Рівні підтримки дітей із темпо-ритмічними порушеннями мовлення: змістові аспекти. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № 24 (лютий, 2023). С. 582-589. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734326>
15. Рібцун Ю. В. Розвиток голосової функції у дітей з темпо-ритмічними порушеннями мовлення. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 1(15). С. 422-432.
16. Рібцун, Ю. В. Вивчення праксичних функцій молодших школярів з особливими мовленнєвими потребами // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2021. – № 3 (103). – С. 49-55; № 4 (104). – С. 28–45 (продовження).
17. Савінова Н. В. Актуальні проблеми формування професійної компетентності вчителів-логопедів. Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. Праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Вип. 9. Ч. 1. Умань, 2014. С. 162-169.
18. Савінова Н. В. Інноватика в логопедії. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III(36), Issue: 74, 2015. С.51-55/
19. Савінова Н. В. Логодіагностика та логокорекція мовленнєвої діяльності дошкільників із тяжкими порушеннями мовлення: Монографія. Психолого-педагогічні та технологічні основи диференційованої логодіагностики та логокорекції : монографія / [авт. кол.: Н. В. Савінова [та ін.]. Миколаїв: Іліон, 2017. 269 с.
20. Савінова Н. В. Проблеми підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного навчального закладу. Актуальні проблеми корекційної освіти. 2016. URL.:<http://aqce.com.ua/download/publications/96/69.pdf/>.
21. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології. Харків: Ранок, 2002.

22. Тарасун В. В. Основи теорії і практики логодидактики : підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 326 с.
23. Хрестоматія з логопедії: Навчальний посібник. М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. К.: КНТ, 2006. 360 с.
24. Williams K., Jacoby P., Whitehouse A., Kim R., Downs J. Functioning, participation, and quality of life in children with intellectual disability: An observational study. *Developmental Medicine and Child Neurology*. 2021. 63(1), С. 89-96. doi:10.1111/dmcn.14657
25. Leonard S., Msall M., Bower C., Tremont M., Leonard H. Functional status of school-aged children with down syndrome. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 2002. 38(2), С. 160-165. doi:10.1046/j.1440-1754.2002.00736.x
26. Šilonová V., Dolinská E., Hladush V., Makhynia T., Bench O., Dudek M. USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN STUDENTS' DISTANCE PEDAGOGICAL ASSESSMENT AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS . Information Technologies and Learning Tools. 2021. Vol. 82, № 2. P. 243-265. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/111>
27. Hladush V., Symko A., Havrilov O., Šilonová V. Level-balanced psychomotor support program for preschool children with Intellectual Disabilities. Life Span and Disability. 2021. Vol. 24, № 1. P. 113-131. http://www.lifespanjournal.it/Client/rivista/ENG103_Full%20Issue_Vol.%20XXIV%20n.1%202021.pdf

Інтернет ресурси:

1. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України № 609 від 08.06.2018 року «Про затвердження примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>
3. www.logopedia.com
4. www.bookz.com.ua
5. www.nbu.gov.ua/node/2116
6. <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/1762>
7. http://logoped.in.ua/?page_id=2798
8. <http://www.logoped.in.ua>